

Zákon č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu

Dôvodová správa I.

Všeobecná časť

Kultúrne pamiatky sú odrazom vývoja ľudskej spoločnosti, ich stav a ochrana je svedectvom záujmu štátu a občanov, najmä vlastníkov pamiatok. Nehnuteľné kultúrne pamiatky predstavujú významnú zložku životného prostredia, krajiny a sídiel, spolu s hnutelnými kultúrnymi pamiatkami tvoria nenahraditeľnú súčasť kultúrneho dedičstva. Ak sú kultúrne pamiatky v dobrom stave, pozitívne formujú kultúrne vedomie ľudí, rozširujú ich poznanie, prehlbujú ich estetické cítenie, vytvárajú predpoklady na ekonomické aktivity a na rozvoj cestovného ruchu. Zachovanie, ochrana a vhodné využívanie kultúrnych pamiatok sa stáva súčasťou právneho poriadku každého vyspelého štátu a na medzinárodnej úrovni predmetom dvojstranných i mnohostranných zmlúv a dohovorov. Sú to najmä Dohovor o ochrane svetového kultúrneho a prírodného dedičstva, Dohovor o opatreniach na zákaz a zamedzenie nedovoleného dovozu, vývozu a prevodu vlastníctva kultúrnych hodnôt, dohovory Rady Európy o ochrane architektonického dedičstva a o ochrane archeologického dedičstva, ktoré Slovenská republika ratifikovala. Plnenie týchto dokumentov okrem príslušných štátnych inštitúcií zabezpečujú a sledujú aj mimovládne medzinárodné organizácie, akými sú napr. UNESCO, Rada Európy, Medzinárodná rada pre pamiatky a sídla (ICOMOS), Europa Nostra a ďalšie.

Predložený návrh zákona o ochrane pamiatkového fondu zohľadňuje aktuálny stav relevantných medzinárodných dokumentov. Zámerom je vytvoriť aj nové právne podmienky na zlepšenie stavu pamiatkového fondu v Slovenskej republike, jeho ďalšie zachovanie a ochranu historických štruktúr krajiny a historických jadier mestských a vidieckych sídiel. Návrh zákona je zároveň výsledkom poznatkov a skúseností získaných pri uplatňovaní zákona Slovenskej národnej rady č. 7/1958 Zb. SNR o kultúrnych pamiatkach a zákona Slovenskej národnej rady č. 27/1987 Zb. o štátnej pamiatkovej starostlivosti, podľa ktorých sa ťažisko zodpovednosti za zabezpečovanie ochrany, financovania, údržby, obnovy a využívania pamiatok presunulo na štát v rámci socialistického systému. Štátna pamiatková starostlivosť sa však neprejavila ako ochrana pamiatok štátom, ale ako štátny monopol na investorskú prípravu, projektovanie a realizáciu obnovy pamiatok a štát bol sám sebe zároveň dozorným orgánom nad touto činnosťou.

Potrebu zásadnej zmeny nastolil už Akčný program pamiatkovej starostlivosti, ktorý začiatkom roku 1990 odsúhlasil Výbor pre vedu, kultúru a výchovu Slovenskej národnej rady a Koncepcia záchranu kultúrneho dedičstva Slovenskej republiky s dôrazom na koncepcné zámery a ciele štátnej pamiatkovej starostlivosti, schválená uznesením vlády Slovenskej republiky číslo 14 z 8. januára 1991.

V návrhu zákona sa primerane premietli niektoré princípy ochrany kultúrnych pamiatok v okolitých európskych štátoch, najmä v Rakúsku, Nemecku a Maďarsku. V Českej republike sa zatiaľ uplatňuje novelizovaný zákon z roku 1987, ktorý bol totožný so zákonom SNR č. 27/1987 Zb. Návrh zákona vychádza aj z príslušných zákonov v ďalších európskych krajinách, napr. v Poľsku, vo Francúzsku, Veľkej Británii, v krajinách Beneluxu, resp. vo Švédsku. Prihliada sa tiež na niektoré ustanovenia zákona o národnej historickej ochrane v USA z roku 1966 a vo vzťahu k ochrane archeologických lokalít aj na zákon Egyptskej arabskej republiky č. 117 z roku 1983.

Keďže historický vývoj ochrany kultúrnych pamiatok na území Slovenska má pevné väzby na bohaté tradície rozvoja tejto disciplíny na území bývalého Rakúsko- Uhorska a neskôr v bývalom Československu, niektoré zahraničné princípy dané historickým vývojom v iných častiach kontinentu nemožno u nás aplikovať úplne, v niektorých prístupoch ani čiastočne (napr. v mnohých štátoch je úplne odlišná väzba ochrany pamiatok na stavebný zákon). Napriek tomu boli v koncipovaní niektorých ustanovení návrhu zákona zahraničné príklady vhodným zdrojom inšpirácie najmä pri stanovovaní práv a povinností vlastníkov a pri formovaní návrhu nového organizačného modelu na princípe jedného zodpovedného štátneho úradu vo veciach ochrany pamiatok.

Základom návrhu zákona je ochrana pamiatkového fondu, pričom sa obdobne ako v zahraničí nevymedzuje štátna starostlivosť, ale dôraz sa dáva na predmet záujmu, teda na pamiatkový fond. Návrh zákona po prvý raz vymedzuje "ochranu pamiatkového fondu" ako určitú konkrétnu činnosť, ktorá spočíva najmä v predchádzaní a obmedzovaní takých zásahov do kultúrnych pamiatok a pamiatkových území, ktoré ich ohrozujú, poškodzujú alebo ničia (v preventívnych opatreniach), ako aj v odstraňovaní následkov takýchto zásahov v stanovených opatreniach na nápravu. Preventívna ochrana pôsobí aj vo vzťahu k veciam, ktoré sa v procese vyhlasovania považujú za pamiatky až do rozhodnutia o vyhlásení. Ochrana podľa zákona sa vzťahuje najmä na vyhlásené nehnuteľné kultúrne pamiatky a hnutelné kultúrne pamiatky alebo ich súbory, ako aj na územia s pamiatkovo hodnotným stavebným fondom a zachovaným historickým prostredím (pamiatkové rezervácie, pamiatkové zóny). Na zabezpečenie ochrany nehnuteľných kultúrnych pamiatok a pamiatkových území môže Pamiatkový úrad vyhlásiť ochranné pásmo. Spôsob ochrany kultúrnych pamiatok sa nediferencuje a všetky pamiatky sa v princípe chránia rovnako. Druhovú členenie pamiatok podľa odborných kritérií tematicky alebo iným spôsobom súvisí s ich evidenciou v Ústrednom zozname pamiatkového fondu Slovenskej republiky a je úlohou vedeckých a odborných inštitúcií a orgánov, najmä Pamiatkového úradu a jeho odborných pracovísk. Zjednodušujú sa administratívne postupy pri vyhlasovaní a zrušovaní vyhlásenia hnutelných vecí a nehnuteľných vecí za kultúrne pamiatky a pri vydávaní niektorých rozhodnutí. Najdôležitejšie ustanovenia upravujú práva a povinnosti fyzických osôb a právnických osôb a orgánov verejnej správy pri ochrane a využívaní kultúrnych pamiatok. Ochrana kultúrnych pamiatok ostáva povinnosťou ich vlastníkov, pričom vlastnícke práva nie sú návrhom zákona dotknuté. Záujmy vlastníka kultúrnej pamiatky chráni zákon aj tým, že ukladá povinnosť každému nespôsobať nepriaznivé zmeny stavu kultúrnych pamiatok a ich prostredia. V opačnom prípade môže Pamiatkový úrad určiť podmienky na ďalší výkon činnosti ohrozujúcej kultúrnu pamiatku a pri ich nesplnení takúto činnosť obmedziť alebo zakázať. Ostatné orgány verejnej správy, ktoré vydávajú rozhodnutia podľa osobitných predpisov, môžu rozhodnutia týkajúce sa kultúrnych pamiatok a pamiatkových území vydávať len na základe vyjadrenia Pamiatkového úradu. Takto sa záujmy chránené zákonom uplatňujú najmä pri obnove nehnuteľných kultúrnych pamiatok, na ktoré sa vzťahuje zákon č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon) v znení zákona č. 103/1990 Zb. a zákona č. 262/1992 Zb. Podľa stavebného zákona sa môže pristúpiť aj k výnimočnému vyvlastneniu kultúrnej pamiatky v prípade, ak vlastník trvalo zanedbáva starostlivosť o kultúrnu pamiatku a ohrozuje jej zachovanie, pričom iné právne prostriedky sa ukázali ako neúčinné. Predkupné právo štátu na kúpu kultúrnej pamiatky podľa doterajšieho zákona zostáva zachované. Predpokladá sa, že navrhované práva a povinnosti a zákaz trvalého vývozu kultúrnych pamiatok do zahraničia budú na zabezpečenie ich ochrany dostatočné. Pri dočasnom vývoze kultúrnych pamiatok do zahraničia sa uplatňujú medzinárodné dohovory, najmä príslušný dohovor UNESCO.

Osobitnou časťou návrhu zákona je problematika výskumov s dôrazom na archeologický výskum, ako aj na ochranu archeologických nálezov. Ustanovujú sa podmienky výskumu, opatrenia proti nepovoleným výskumom a právo nálezcovi náhodného nálezcu na odmenu, ak sa tak nestalo pri nelegálnych činnostiach a výskumoch. Náhrada majetkovej ujmy pri vykonávaní výskumov sa rieši vo všeobecných ustanoveniach o majetkovej ujme. Táto časť zákona je v súlade s prijatým dohovorom členských štátov Rady Európy o ochrane archeologického kultúrneho dedičstva (Malta január 1992).

Návrh zákona spresňuje úlohy orgánov štátnej správy pre ochranu pamiatkového fondu, ktorými sú Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky, Pamiatkový úrad a krajské pamiatkové úrady. Organizačná štruktúra je v súlade so zákonom SNR č. 347/1990 Zb. o organizácii ministerstiev a ostatných ústredných orgánov štátnej správy Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov a so zákonom NR SR č. 222/1996 Z. z. o organizácii miestnej štátnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Zmena pôsobnosti orgánov a zriadenie pamiatkových úradov sa navrhuje aj s prihliadnutím na pripravovanú reorganizáciu orgánov verejnej správy, ktorá predpokladá vytvorenie špecializovanej štátnej správy pre ochranu pamiatok (Pamiatkový úrad a krajské pamiatkové úrady).

Ústredným špecializovaným kontrolným orgánom ostáva Pamiatková inšpekcia Ministerstva kultúry Slovenskej republiky so spresnenou pôsobnosťou. Oproti minulosti sa upúšťa od zriaďovania neosvedčených komisií štátnej pamiatkovej starostlivosti a od ustanovenia funkcií okresných konzervátorov a spravodajcov štátnej pamiatkovej starostlivosti). Priestor sa dáva vzniku a rozvoju činnosti občianskych združení a nadácií.

V prípade spoločenského záujmu na záchrane kultúrnej pamiatky alebo ak nemôže vlastník kultúrnej pamiatky uhradiť z vlastných prostriedkov všetky náklady spojené s jej zachovaním, navrhuje sa možnosť poskytovať príspevky štátu a obce na zachovanie a obnovu kultúrnej pamiatky. V tomto smere sa ráta aj s využitím štátneho fondu kultúry Pro Slovakia (zákon SNR č. 95/1991 Zb. v znení zákona SNR č. 495/1991 Zb.). Pokuty sa diferencujú s prihliadnutím na závažnosť protiprávneho konania. V prípade väčšej škody alebo pri závažnejšom protiprávnom konaní sa ráta s postupom podľa Trestného zákona. Pri ukladaní pokút za priestupky sa bude postupovať podľa zákona č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (správny poriadok).

Návrhom zákona o ochrane pamiatkového fondu by sa mal upraviť celý predchádzajúci právny systém pamiatkovej starostlivosti daný všeobecne záväznými právnymi predpismi ešte z päťdesiatych a šesťdesiatych rokov minulého storočia, ktoré sa zväčša v praxi neuplatnili. Zároveň sa navrhuje zrušenie príslušných príloh zákona NR SR č. 222/1996 Z. z. o organizácii miestnej štátnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Ekonomický dosah

Prijatie zákona o ochrane pamiatkového fondu nebude zakladať nové požiadavky na štátny rozpočet. Vo všeobecnosti zvýšené nároky na financovanie záchranu a obnovu kultúrnych pamiatok vyplývajú z celkového zanedbaného a schátraného pamiatkového fondu. Tento stav je dedičstvom štátom deklarovanej tzv. štátnej socialistickej pamiatkovej starostlivosti v uplynulých desaťročiach a v mnohých prípadoch aj dôsledok nezáujmu vlastníkov o tieto kultúrne hodnoty. Návrh zákona dôsledne predpokladá zvýšenie orientácie vlastníkov (právnických osôb a fyzických osôb) na zabezpečovanie dobrého stavu kultúrnych pamiatok v rámci základnej ochrany (systematickou údržbou), čím by sa malo predchádzať vzniku väčších škôd a následných požiadaviek na rozsiahle

rekonštrukcie. Prípadné obmedzenie vlastníckych práv pri nakladaní s kultúrnou pamiatkou upravuje Ústava Slovenskej republiky v čl. 20 tak, že výkon vlastníckeho práva nesmie poškodzovať kultúrne pamiatky. V čl. 44 ústava zakazuje poškodzovať kultúrne pamiatky a ustanovuje povinnosť každému chrániť kultúrne dedičstvo. Zároveň sa v súlade s dnešným stavom ponecháva možnosť štátu prispievať na záchranu a obnovu kultúrnych pamiatok tým, že podobná možnosť poskytovať príspevky sa dáva aj obciam.

Vzhľadom na značný úbytok kultúrnych pamiatok vo vlastníctve štátu v posledných rokoch najmä prechodom majetku do vlastníctva obcí, čiastočne aj dôsledkom reštitúcií, sa podiel štátu na obnove kultúrnych pamiatok a na regenerácii pamiatkových rezervácií a pamiatkových zón z prostriedkov štátneho rozpočtu značne znížil. Predpokladá sa však, že štát sa bude aj naďalej podieľať na záchrane pamiatkového fondu formou príspevkov vlastníkom kultúrnych pamiatok zo zdrojov štátneho rozpočtu (napr. doterajšími spôsobmi poskytovania príspevkov z rozpočtu kapitoly MK SR, prípadne inými obdobnými spôsobmi). Cieľom je predovšetkým účinná stimulácia vlastníkov kultúrnych pamiatok a zvýšenie záujmu o ich údržbu a využitie tak na bývanie, ako aj na rozvoj kultúrnej turistiky, služieb, čiastočne aj na administratívne a reprezentačné účely. Je preukázateľné, rozbor v mnohých štátoch to dokazujú, že prostriedky vložené do údržby a obnovy, vhodného využívania a dostatočnej prezentácie pamiatkového fondu sú vo vyspelých štátoch Európy zhodnocované koeficientom až 2,0 (napr. v ČR je to zatiaľ 1,3), navyše dobrý stav kultúrnych pamiatok a historických sídel prináša zisky aj nepriamo v rámci zvýšeného rastu domáceho, najmä však zahraničného cestovného ruchu. Aj preto je dôležité, aby sa na kultúrne pamiatky nehľadelo ako na nejaký "kultúrny luxus", ktorý prostriedky iba spotrebúva, ale ako na základné (výrobné) prostriedky; ktoré pri efektívnom využívaní dokážu produkovať zisk.

Zriadenie Pamiatkového úradu a krajských pamiatkových úradov, ustanovenie ich poslania a pôsobnosti odstráni doterajšiu duplicitu pri rozhodovaní vo veciach ochrany pamiatkového fondu. V súčasnosti vypracúva Pamiatkový ústav odborné posudky a návrhy, ktoré sú iba podkladom na vydanie záväzného stanoviska (rozhodnutia) okresného úradu, v prípade národných kultúrnych pamiatok krajského úradu. Okrem zjednodušenia celého administratívneho procesu sa zároveň vytvoria lepšie predpoklady na zvyšovanie odbornej a administratívnej kvality zamestnancov. Pamiatkový úrad a krajské pamiatkové úrady vzniknú na báze súčasného Pamiatkového ústavu, ktorý ministerstvo po nadobudnutí účinnosti zákona zruší. Prostriedky, zamestnanci a technické vybavenie prejdú z Pamiatkového ústavu na Pamiatkový úrad. Zároveň sa počíta s delimitáciou príslušného počtu zamestnancov okresných úradov a krajských úradov vrátane materiálnotechnického vybavenia a mzdových prostriedkov.

Zriadenie Pamiatkového úradu a krajských pamiatkových úradov nebude mať osobitný vplyv na štátny rozpočet, rast miezd vrátane valorizácie a bude prebiehať v intenciách rastu miezd v orgánoch štátnej správy, obdobne sa budú riešiť otázky modernizácie technického vybavenia pracovísk Pamiatkového úradu. Takéto opatrenia a výdavky by bolo nevyhnutné zabezpečiť aj pri zachovaní súčasnej štruktúry orgánov a organizácií ochrany kultúrnych pamiatok, navyše by vznikali náklady na údržbu duplicitnej štruktúry (orgán štátnej správy a odborná organizácia), kým podľa návrhu pôjde o zabezpečovanie funkčnosti jedného odborného (špecializovaného) aparátu. Táto štruktúra vyplýva aj z modelu transformácie orgánov verejnej správy, v ktorej je tento úspornejší model zakotvený ako Pamiatkový úrad a krajské pamiatkové úrady s územným obvodom totožným s územím budúceho vyššieho územného celku. Z hľadiska východísk štátneho rozpočtu s týmto modelom súhlasilo aj

Ministerstvo financií SR listom zo 6. apríla 2001. Schválenie tohto zákona nebude mať nepriaznivé dôsledky na zvýšenie nezamestnanosti.

II. Osobitná časť

K § 1:

Zámerom zákonodarcu je upraviť systém organizovania a zabezpečovania úloh ochrany pamiatkového fondu Slovenskej republiky, ktorý je základnou súčasťou kultúrneho dedičstva slovenského národa, iných národov, etnických skupín a jednotlivcov, ktorí žijú alebo v minulosti žili na území Slovenska. Stanovujú sa úlohy príslušných orgánov, najmä orgánov ochrany pamiatkového fondu, predovšetkým však práva a povinnosti vlastníkov kultúrnych pamiatok, ako aj povinnosti iných právnických osôb a fyzických osôb vo vzťahu k pamiatkovému fondu.

V súlade s prijatým Dohovorom Rady Európy o ochrane archeologického dedičstva sa návrh zákona dotýka aj archeologických nálezov a nálezísk, ktoré nie sú vyhlásenými kultúrnymi pamiatkami alebo pamiatkovými územiami, ale sú predmetom odbornej evidencie s cieľom perspektívne ich zahrnúť do pamiatkového fondu, aby sa zabezpečila ochrana v rámci územného konania a stavebného konania v procese výstavby alebo inej hospodárskej činnosti. V súlade s Ústavou Slovenskej republiky sa ochrana pamiatkového fondu definuje ako predmet verejného záujmu. Verejný záujem na ochrane pamiatkového fondu je vyjadrený aj v Deklarácii Národnej rady Slovenskej republiky o ochrane kultúrneho dedičstva z 28. februára 2001 uverejnenej pod č. 91/2001 Z. z. a vo vyhláske ministra zahraničných vecí č. 15/1980 o Dohovore o opatreniach na zákaz a zamedzenie nedovoleného dovozu, vývozu a prevodu vlastníctva kultúrnych statkov.

K § 2:

Definujú sa kultúrne pamiatky alebo hnutelné veci a nehnuteľné veci a ich súbory, ktoré Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky môže za kultúrne pamiatky vyhlásiť, ako aj pamiatkové územia vyhlásené na základe ich pamiatkových hodnôt za pamiatkové rezervácie alebo pamiatkové zóny. Predmetom ochrany podľa tohto zákona sú aj hnutelné veci a nehnuteľné veci a územia, ktoré sú v procese vyhlasovania. Za kultúrne pamiatky a pamiatkové územia môžu byť vyhlásené aj hnutelné veci a nehnuteľné veci a územia doteraz neodkryté, identifikované metódami historického, umeleckého, reštaurátorského alebo archeologického výskumu, ktoré možno lokalizovať a topograficky vymedziť. Ochrana pamiatkového fondu okrem identifikácie, evidencie, dokumentácie, údržby, obnovy a reštaurovania zahŕňa aj primerané využívanie a prezentáciu kultúrnych pamiatok a pamiatkových území. Náhrada pojmu "starostlivosť" pojmom "ochrana" nie je samoučelná a okrem vecného obsahu zohľadňuje terminológiu používanú takmer vo všetkých medzinárodných dokumentoch (dohovory UNESCO, dohovory Rady Európy a pod.).

K § 3:

Ustanovujú sa orgány ochrany pamiatkového fondu vytvorením osobitných orgánov štátnej správy na jej jednotlivých úrovniach (ústredné a krajské štruktúry) v súlade s koncepciou transformácie orgánov verejnej správy. Vymedzuje sa organizácia a zabezpečovanie činnosti pamiatkového úradu a krajských pamiatkových úradov.

K § 4:

Spresňuje sa pôsobnosť ministerstva ako ústredného orgánu štátnej správy vo veciach ochrany pamiatkového fondu a v súlade s požiadavkami praxe zriaďujú sa zo zákona príslušné poradné orgány ministerstva.

K § 5:

Zriaďuje sa pamiatková inšpekcia ako špecializovaný kontrolný útvar, prostredníctvom ktorého vykonáva ministerstvo dohľad vo veciach pamiatkového fondu. Ministerstvo si týmto ponecháva možnosť nezávislého posúdenia a dohľadu aj nad činnosťou pamiatkového úradu, ktorý je výkonným správny orgánom. Inšpekcia zároveň zabezpečuje kontrolu plnenia rozhodnutí vydaných ministerstvom. Pri zistení porušenia ustanovení zákona má iniciatívnu funkciu voči prvostupňovému orgánu ochrany pamiatkového fondu.

K § 6 až § 8:

Ustanovenie špecifických poradných orgánov ministerstva, teda Pamiatkovej rady a Archeologickej rady, je odôvodnené historickým vývojom v tejto oblasti, keďže desaťročia činnosti Pamiatkovej komisie, resp. Vedeckej rady potvrdzujú opodstatnenosť takéhoto orgánu. Činnosť Archeologickej rady nadobúda rozšírením počtu oprávnených právnických osôb vykonávať archeologický výskum ešte väčší význam ako doteraz v rámci Slovenskej akadémie vied (komisia pre terénny výskum). Komisia pre overovanie osobitnej odbornej spôsobilosti na vykonávanie pamiatkových výskumov je novým dôležitým orgánom posudzovania odbornej spôsobilosti fyzických osôb, ktoré chcú vykonávať pamiatkové výskumy. Ustanovenie týchto orgánov je v súlade s požiadavkami širokej odbornej obce, najmä ústavov Slovenskej akadémie vied a vysokých škôl. V návrhu príslušných ustanovení sa určujú základné predpoklady členstva v týchto orgánoch.

K § 9:

Návrh zákona špecifikuje zriadenie Pamiatkového úradu s celoslovenskou pôsobnosťou a krajských pamiatkových úradov s pôsobnosťou v územnom obvode kraja. Po transformácii verejnej správy sa pôsobnosť spresní aj s ohľadom na územie vyššieho územného celku. Vymedzuje sa organizácia a zabezpečovanie činnosti Pamiatkového úradu a krajských pamiatkových úradov a ich finančné zapojenie na rozpočet ministerstva.

K § 10:

Model zriadenia Pamiatkového úradu vychádza z návrhu koncepcie transformácie verejnej správy a optimálne sa približuje štruktúre a organizácii podobných pracovísk a orgánov ochrany pamiatok aj vo viacerých štátoch Európskej únie (napr. Nemecko, Rakúsko, Holandsko, Dánsko). Zahraničím (napr. Rakúskom) je inšpirovaný spôsob účelovej pomoci štátu na zvlášť ohrozených pamiatkach, ktorých záchrana by inak bola sotva možná, zabezpečením konzervátorských a reštaurátorských prác. Tieto práce bude v odôvodnených a nevyhnutných prípadoch zabezpečovať

Pamiatkový úrad prostredníctvom svojich technologických laboratórií a reštaurátorského štúdia (dielní, ateliérov), samozrejme v súlade s podmienkami pre reštaurovanie podľa § 34 a osobami s osobitnou odbornou spôsobilosťou. Pamiatkový úrad je odvolacím orgánom vo veciach, v ktorých na prvom stupni rozhoduje krajský pamiatkový úrad.

K § 11:

Ustanovuje sa pôsobnosť a úlohy krajského pamiatkového úradu ako prvostupňového orgánu ochrany pamiatkového fondu na území kraja, ktorý by mal byť totožný s územím vyššieho územného celku. V prípade prijatia asymetrického modelu bude počet pobočiek krajských pamiatkových úradov totožný s počtom vyšších územných celkov. Tento organizačný model je reálny už dnes vzhľadom na počet a situovanie súčasných stredísk a pracovísk Pamiatkového ústavu.

K § 12:

Ustanovuje sa pôsobnosť a postavenie orgánov ochrany pamiatkového fondu a poverených osôb vo veciach štátneho dohľadu na úseku ochrany kultúrnych pamiatok a pamiatkových území.

K § 13:

Návrh zákona predpokladá zachovanie pôsobnosti krajského úradu so všeobecnými úlohami vytvárať podmienky na záchranu a primerané využívanie kultúrnych pamiatok a pamiatkových území v teritóriu svojej pôsobnosti, avšak bez výkonnej a rozhodovacej právomoci vo veciach ochrany pamiatkového fondu. Analogicky sa takáto pôsobnosť stanovuje aj pre okresné úrady v prípade ich zachovania po transformácii verejnej správy.

K § 14:

Úlohy orgánov územnej samosprávy sú ustanovené v súlade s návrhom zákona o samospráve vyšších územných celkoch (o samosprávnych krajoch), ktorý schválila vláda SR 1. apríla 2001. Ide najmä o súčinnosť s orgánmi ochrany pamiatkového fondu na zabezpečovaní rozvoja pamiatkových území v rámci územného plánovania a regionálneho rozvoja.

K § 15:

Obec má úlohy orgánu územnej samosprávy a úlohy vlastníka. Úlohy obce ako vlastníka kultúrnych pamiatok a nehnuteľností v pamiatkovom území sú vymedzené v úlohách vlastníka. Podrobnejšie sa vymedzuje spolupôsobenie obce pri zabezpečovaní dôstojného stavu prostredia pamiatkových území, najmä uličných parterov a interiérov miest a obcí, vrátane úloh využívania a prezentácie pamiatkového fondu.

Návrh zákona umožňuje mestám a obciam okrem štátom vyhláseného pamiatkového fondu chrániť aj ďalšie regionálne a miestne kultúrne hodnoty, ktoré svojim rozhodnutím zaradi do evidencie pamätihodností mesta, resp. obce. Podľa zákona o obecnom zriadení by bolo účelné vo väčších historických mestách s početným pamiatkovým fondom zriadiť organizáciu alebo organizačnú zložku za účelom odbornej správy, dokumentácie, využívania, propagácie a prezentácie kultúrnych pamiatok a pamiatkových území. V žiadnom prípade by však táto organizácia nemohla nahrádzať činnosť orgánov ochrany pamiatkového fondu.

K § 16:

Kultúrne pamiatky vyhlasuje ministerstvo na základe odborného návrhu spracovaného v súlade s výsledkami súčasných vedeckých metód a aktuálneho poznania veci, pričom umožňuje vlastníkovi veci sa k návrhu na vyhlásenie vyjadriť. Na rozdiel od doterajšej právnej úpravy sa kultúrne pamiatky

vyhlasujú podľa správneho poriadku. Kultúrna pamiatka sa aktom vyhlásenia deklaruje za kultúrnu hodnotu chránenú vo verejnom záujme štátom, čím sa odlišuje od iných pamiatok miestneho, lokálneho alebo osobného významu, ktorých ochrana nie je predmetom tohto zákona. Zároveň sa ukladá vlastníkovi hnuteľnej veci alebo nehnuteľnej veci, ktorá je v procese vyhlasovania, povinnosť ochraňovať ju pred poškodením, zničením alebo odcudzením.

K § 17:

Pamiatková rezervácia je definovaná ako územie so zachovanou ucelenou historickou sídelnou štruktúrou a s veľkou sústredenosťou nehnuteľných kultúrnych pamiatok alebo ako územie s významnými archeologickými nálezmi a náleziskami, a to aj neodkrytými, ak ich možno topograficky vymedziť. Pre ich výrazný historický, kultúrny a environmentálny význam pamiatkové rezervácie vyhlasuje nariadením vláda Slovenskej republiky. V súčasnosti je rôznym spôsobom zákonne vyhlásených 18 pamiatkových rezervácií v mestských sídlach (Bratislava, Svätý Jur, Trnava, Trenčín, Nitra, Banská Štiavnica, Štiavnické Bane, Kremnica, Banská Bystrica, Žilina, Spišská Sobota, Kežmarok, Podolíneec, Levoča, Spišská Kapitula, Košice, Prešov, Bardejov) a 10 vo vidieckych sídlach. (Veľké Leváre - Habánsky dvor, Plavecký Peter, Sebechleby-Stará Hora, Brhlovce, Čičmany, Podbiel, Vlkoľíneec, Špania Dolina, Ždiar, Osturňa).

K § 18:

V záujme ochrany historických urbanistických a krajinných hodnôt môže rozhodnutím ministerstvo vyhlásiť územia s pamiatkovými hodnotami alebo časti kultúrnej krajiny, ako aj územia s odkrytými archeologickými nálezmi a predpokladanými (topograficky vymedzenými) archeologickými nálezmi a náleziskami za pamiatkovú zónu. V súčasnosti je na Slovensku vyhlásených 88 pamiatkových zón, ďalšie návrhy sú pripravené na vyhlásenie.

K § 19:

Cieľom vyhlásenia ochranného pásma je najmä usmerňovať rozvoj okolia a súvisiaceho prostredia nehnuteľnej kultúrnej pamiatky a pamiatkového územia tak, aby sa zabránilo nežiaducim zásahom a najmä nevhodnej zástavbe, ktorá by mohla poškodiť prostredie a pamiatkové hodnoty objektov a území. Napriek tomu že, inštitút ochranného pásma je zakotvený aj v platných právnych predpisoch, využíval sa v ochrane pamiatkového fondu nedostatočne, čoho výsledkom sú aj kritické situácie v praxi. Dôkazom je často "zvrásnená" tvár našich historických mestských aj vidieckych sídiel najmä z dôvodu neusmernenej a nekvalitnej zástavby (napr. panelové vežiaky v bezprostrednom susedstve významných pamiatok alebo pamiatkovej rezervácie).

K § 20:

Ustanovenie povinnosti Pamiatkovému úradu zasielať potrebné podklady a údaje o vyhlásení pamiatkovej rezervácii a pamiatkovej zóny katastrálnemu úradu je odôvodnené záujmom orgánov pre ochranu pamiatkového fondu evidovať potrebné údaje v príslušných mapách a operátoch nehnuteľností.

K § 21:

Na základe objektívneho vývoja je nevyhnutné ustanoviť možnosť zrušiť ochranu kultúrnej pamiatky a pamiatkového územia, resp. aj ochranného pásma, keďže v dôsledku viacerých skutočností môže dochádzať k zmenám podmienok ochrany alebo k zániku pamiatkových hodnôt, prípadne k zániku objektov alebo celých sídelných častí (napr. živelné pohromy, výstavba veľkých investičných celkov vo verejnom záujme a pod.).

K § 22:

Nová situácia po ratifikácii Dohovoru o svetovom kultúrnom a prírodnom dedičstve si vyžiadala upraviť možnosť nominácie do Zoznamu svetového dedičstva iba tých objektov, lokalít a území, ktoré sú podľa zákona vyhlásené za kultúrne pamiatky a pamiatkové územia, čím sa zjednoduší následný proces ochrany v prípade zaradenia pamiatkových hodnôt Slovenskej republiky do prestížneho zoznamu kultúrnych hodnôt ľudstva. Zároveň sa pre ministerstvo stanovuje povinnosť všeobecne záväzným právnym predpisom oznámiť zápis slovenskej lokality do Zoznamu svetového dedičstva. V súčasnosti sú na Zozname svetového dedičstva zapísané štyri slovenské lokality (Banská Štiavnica a technické pamiatky okolia, Spišský hrad s okolitými pamiatkami a pamiatkovými územiami, osada Vlkolínec, historické jadro mesta Bardejov).

K § 23:

Spresňuje sa spôsob vedenia ústredného zoznamu pamiatkového fondu systémom samostatných registrov, čím sa dôsledne odlišuje systém individuálnej ochrany jednotlivých kultúrnych pamiatok a systém územnej ochrany pamiatkových území. Stanovuje sa tiež povinnosť vyznačovať vyhlásenie ochranného pásma, resp. zaradenie kultúrnej pamiatky alebo pamiatkového územia do Zoznamu svetového dedičstva. V záujme ochrany huteľných kultúrnych pamiatok a území s archeologickými nálezmi návrh zákona umožňuje podľa osobitných predpisov údaje o vlastníkoch a o umiestnení pamiatkových hodnôt ochraňovať pred zneužitím najmä zo strany hľadačov a priekupníkov.

Bez výslovného ustanovenia v zákone sa za samozrejmé považuje vedenie ústredného zoznamu modernými technickými, elektronickými, prípadne v budúcnosti digitálnymi formami a prostriedkami. Ústredný zoznam je už dve desaťročia vedený Pamiatkovým ústavom formou automatizovaného registra aj v elektronickej verzii, niektoré údaje o pamiatkovom fonde sú uvedené aj na internete: (www.pamiatky.sk).

K § 24:

Ponecháva sa možnosť predkupného práva štátu pri kúpe kultúrnej pamiatky v záujme záchrany najmä cenných huteľných predmetov a ucelených súborov a kolekcii, keďže v prípade predaja inej, najmä fyzickej osobe, sa môžu ocitnúť v ohrození, že ich predajú zahraničnému záujemcovi s následnou požiadavkou na vývoz do cudziny. Kúpou štátnymi špecializovanými organizáciami (napr. múzeami, galériami) sa tiež môže dosiahnuť priaznivá prezentácia týchto hodnôt verejnosti. Štát, samozrejme, predkupné právo nestráca v prípade ďalšieho (nového) vlastníka.

K § 25:

Na rozdiel od platnej právnej úpravy sa zjednodušuje proces rozhodovania vo veci premiestňovania kultúrnych pamiatok, pričom sa pripúšťa aj premiestnenie huteľnej kultúrnej pamiatky bez predchádzajúceho rozhodnutia príslušného pamiatkového orgánu v prípade jej bezprostredného

ohrozenia alebo poškodenia, za mimoriadnej situácie a v prípade brannej pohotovosti štátu. Ak nejde o mimoriadnu situáciu vyžaduje sa rozhodnutie pamiatkového orgánu k premiestneniu hnutelnej pamiatky predovšetkým z odborných dôvodov, lebo zväčša iba profesionálne zdatný pamiatkár s dostatočnou praxou môže predvídať úskalia pri premiestneniach spojených s odbornou demontážou, napr. inventáru cirkevných predmetov (oltárov, organov a pod.). Odstraňovanie následkov neodbornej demontáže môže byť často už bezpredmetné a škody nenahraditeľné. Premiestnenie nehnuteľných pamiatok je opodstatnené a niekedy v záujme záchrany jedine možné, napr. záchrana pamiatok zo zátopovej oblasti Liptovská Mara, v ČR známy transfer gotického kostola v Moste, vo svete unikátna záchrana egyptských pamiatok v oblasti Asuánu a pod. Rozhodnutím Pamiatkového úradu o premiestnení kultúrnej pamiatky podľa odseku 3 nie sú dotknuté príslušné ustanovenia stavebného zákona.

K § 26:

Upravuje sa inštitút dočasného vývozu kultúrnej pamiatky do zahraničia na vedecké, prezentačné alebo záchranné (výskumné, reštaurátorské) účely, trvalý vývoz kultúrnych pamiatok zákon zakazuje. Dočasný vývoz je zároveň možné viazať uzavretím poisťnej zmluvy alebo zložením kaucie. Inštitút vývozu rešpektuje platný medzinárodný dohovor UNESCO, ktorý sa uplatňuje aj v prípade súhlasu s dovozom veci vykazujúcej znaky pamiatkovej hodnoty na územie Slovenska z iného štátu.

K § 27:

Na rozdiel od doterajšieho právneho stavu návrh zákona ustanovuje možnosť návratného konania nezákonne vyvezenej kultúrnej pamiatky alebo nezákonne dovezenej veci vykazujúcej znaky kultúrnej pamiatky v súlade s odporúčaniami Európskej únie a vychádzajúc z príslušného dohovoru UNESCO.

K § 28:

V záujme preventívnej starostlivosti o pamiatkový fond návrh zákona na rozdiel od platnej právnej úpravy ustanovuje povinnosti základnej ochrany kultúrnych pamiatok s cieľom predchádzať ich ohrozeniu, poškodeniu, zničeniu alebo odcudzeniu. Zároveň sa vlastníkom ukladá trvalo udržiavať dobrý stav kultúrnych pamiatok a spôsob využívania a prezentácie zodpovedajúci ich stavu a pamiatkovej hodnote. V praxi by malo ísť o bežnú a pravidelnú činnosť, ktorá ešte nepodlieha režimu rozhodnutí pamiatkových orgánov v prípade takých zásahov, ktoré už možno kvalifikovať ako príslušné metódy obnovy alebo reštaurovania. Výsledkom bežnej starostlivosti a údržby je predchádzanie náročnejším opravám, ktoré si vyžadujú zvýšené náklady na zanedbanosťou poškodené objekty.

K § 29:

Práva a povinnosti vlastníka kultúrnej pamiatky nie sú a ani nemôžu byť vyvážené vzhľadom na verejný záujem chrániť kultúrne pamiatky často aj v rozpore s rôznymi záujmami vlastníkov. Tieto povinnosti tak vlastníkom, ale napr. aj všetkým občanom vyplývajú z Ústavy SR (čl. 20 a čl. 44). Ťarcha bremena však nie je spôsobená vyhlásením veci za kultúrnu pamiatku, ale prevažne zo špecifických podmienok ochrany tejto veci v porovnaní s bežným (nechráneným) majetkom. Túto ťarchu okrem priznávanej majetkovej ujmy by mal vlastníkovi pomáhať strpieť aspoň čiastočne štát a obec poskytovaním finančných príspevkov, čo súvisí s objemom finančných prostriedkov určených na tieto

účely. Dá sa predpokladať, že v priebehu účinnosti zákona sa ekonomická situácia zlepší tak, že poskytovanie príspevkov bude možné v rozsahu, ktorý je bežný napr. v mnohých štátoch EÚ. Novým opatrením sú povinnosti vlastníka zabezpečiť osobitnú ochranu kultúrnej pamiatky v čase mimoriadnej situácie a za brannej pohotovosti štátu. Tieto opatrenia vyplývajú zo zatiaľ platného Dohovoru UNESCO (tzv. Haagska konvencia) na ochranu kultúrnych statkov počas ozbrojeného konfliktu (Vyhláška ministra zahraničných vecí ČSR č. 94/1958 Zb.), ktorej novelizáciu UNESCO už niekoľko rokov pripravuje. Primerané povinnosti sa stanovujú aj vlastníkom nehnuteľností, ktoré nie sú vyhlásené za kultúrne pamiatky, ale tieto sa nachádzajú v pamiatkovom území alebo v ochrannom pásme, v záujme potrebnej ochrany okolia a prostredia kultúrnej pamiatky, ako aj pamiatkových hodnôt historického sídelného a krajinného celku.

K § 30:

Zabezpečovanie záchrany a regenerácie pamiatkových území návrh zákona predpokladá riešiť najmä súladom postupov pamiatkových orgánov s orgánmi územného plánovania predovšetkým v procese prípravy a schvaľovania územno-plánovacej dokumentácie. Úlohou pamiatkových orgánov je v spolupráci s príslušnými dotknutými štátnymi subjektami, s orgánmi územnej samosprávy a s vlastníkmi nehnuteľností spracovať zásady ochrany príslušného územia a začleniť ich do územného priemetu, ktorý by mal byť podkladom na spracovanie územného plánu príslušného sídla alebo územia. Tieto princípy vyžadujú zladenie so zásadami prípravy novej legislatívy v oblasti priestorového plánovania v pôsobnosti rezortu životného prostredia, čo oba rezorty spoločným postupom vzájomne koordinujú.

K § 31:

V súlade s čl. 44 Ústavy Slovenskej republiky ustanovuje sa povinnosť každému občanovi, aj keď nie je vlastníkom kultúrnej pamiatky, neohrozovať svojím konaním stav kultúrnych pamiatok, pamiatkových území a archeologických nálezísk. Povinnosť každého žiadať rozhodnutie krajského pamiatkového úradu k umiestňovaniu oznamov, reklám alebo rôznych technických zariadení vyplýva z doterajšej praxe a z reálnej situácie vo všetkých historických a pamiatkových územiach, keď aj na nákladne obnovených pamiatkach alebo v ich prostredí mnohí občania, najmä podnikatelia, umiestňujú nevhodné a neestetické pútače, nápisy, oznamy, tabule a pod., čím sa výrazne oslabuje celkové pôsobenie inak hodnotného objektu alebo územia, a to aj v historicky najatraktívnejších a najnavštevovanejších lokalitách. Takto ustanovené podmienky na udržanie estetického obrazu pamiatkového prostredia majú viaceré krajiny západnej Európy.

K § 32:

Vychádzajúc aj z ustanovení doterajšieho zákona a z obdobnej praxe aj v iných štátoch ustanovuje sa systém opatrení na nápravu v prípade zanedbávania povinností vlastníka primerane chrániť kultúrnu pamiatku, a to až spôsobom premiestnenia hnutelnej pamiatky do odbornej úschovy. Krajná možnosť vyvlastnenia nehnuteľnej kultúrnej pamiatky sa predpokladá podľa príslušných ustanovení stavebného zákona, čo je v súlade s Európskym dohovorom o ochrane architektonického dedičstva, ktorý ratifikovala aj Slovenská republika.

K § 33:

V príslušných ustanoveniach o obnove kultúrnych pamiatok sa upravuje postup vydávania rozhodnutí krajského pamiatkového úradu k zámeru obnovy kultúrnej pamiatky a k zámeru úpravy nehnuteľnosti, ktorá sa nachádza v pamiatkovom území a v ochrannom pásme. Rozdielnosť podmienok určených vlastníkovi kultúrnej pamiatky a vlastníkovi nehnuteľnosti je odôvodnená hodnotovými kritériami, keďže obnova pamiatky má prísnejší režim ako úpravy nehnuteľnosti, ktorá nie je vyhlásenou kultúrnou pamiatkou. V prípade nehnuteľnosti bude krajský pamiatkový úrad dbať najmä na jej pôsobenie v prostredí a na vonkajší vzhľad, kým v prípade kultúrnej pamiatky ide aj o ochranu interiérov a detailnejšie usmernenie architektonického a výtvarného riešenia fasád, tvaroslovia, strechy a pod. Stanovujú sa aj požiadavky na spracovanie zámeru obnovy, postup pamiatkových orgánov, najmä však väzba na výskumnú a prípravnú dokumentáciu a na projektovú dokumentáciu, ktorú môže spracovať len fyzická osoba s osobitnou odbornou spôsobilosťou na výskumy podľa navrhovaného zákona a osoby s osobitnou odbornou spôsobilosťou na projektovanie podľa predpisov o autorizovaných architektoch a stavebných inžinieroch.

Požiadavka na vydávanie rozhodnutí stavebným úradom aj v prípade prác, ktoré môže bežne vykonávať stavebník už na základe ohlásenia, je odôvodnená charakterom pamiatkových objektov, v ktorých aj bežnými prácami charakteru údržby alebo modernizácie môže dôjsť k nenahraditeľnému poškodeniu neodkrytých nálezov (nástenných malieb, trámových stropov, stredovekých prvkov v podlahe a pod.). V doterajšej praxi, keď na základe ohlásenia začal stavebník práce aj bez zodpovedného posúdenia a rozhodnutia pamiatkového orgánu, v prípade nálezu dochádza spravidla k jeho poškodeniu, prípadne k požiadavkám na následný výskum, čo stavbu môže skomplikovať, práce predĺžiť a náklady zvýšiť. V praxi potom stavebníci nálezy zväčša nepriznajú, alebo ich zničia. V prípadoch zásahu do nehnuteľnej kultúrnej pamiatky je preto žiaduce, aby stavebné úrady zaviazali stavebníkov v stavebnom povolení zabezpečiť ochranu prípadných nálezov v súlade s rozhodnutím krajského pamiatkového úradu. Účelom ustanovenia je zabezpečiť lepšiu súčinnosť krajského pamiatkového úradu a stavebného úradu. Do pôsobnosti krajského pamiatkového úradu sa zároveň dáva možnosť zastaviť tie práce, ktoré ohrozujú pamiatkové hodnoty stavby.

K § 34:

Reštaurovanie kultúrnych pamiatok a proces rozhodovania o spôsobe výkonu reštaurátorských prác a vyhotovení reštaurátorskej dokumentácie zákon zjednocuje so zákonom o Komore reštaurátorov a zároveň stanovuje povinnosti zodpovedného reštaurátora v prípade nepredvídaného nálezu.

K § 35:

Okrem príspevku štátu prostredníctvom ministerstva, resp. z účelových fondov (fond Pro Slovakia) sa počíta aj s príspevkom obce, ako aj s formou nepriamej pomoci štátu. V niektorých prípadoch, napr. ak ide o byty v pamiatkových objektoch, sa predpokladá úhrada nákladov aj z iných príslušných fondov, napr. z prostriedkov určených na modernizáciu bytového fondu a pod.

K § 36 a § 37:

Definujú sa jednotlivé výskumy súvisiace s rozširovaním poznania o pamiatkovom fonde vrátane archeologického výskumu, ktorým je v súlade s novými poznatkami vedy aj vyhľadávanie a zber huteľných archeologických nálezov v pôde alebo na jej povrchu. Zákon stanovuje aj podmienku

vykonávať jednotlivé druhy výskumov iba na základe oprávnenia osobami s osobitnou odbornou spôsobilosťou.

K § 38:

Požiadavky na vykonanie záchranných výskumov sa dotýkajú najmä veľkých investičných celkov, predovšetkým tzv. líniových stavieb (plynovod, ropovod, diaľnica), kde sa predpokladajú cenné historické a najmä archeologické nálezy. Okrem neodkrytých a často aj nepredvídateľných nálezov v zemi alebo vo vode môže ísť aj o nálezy v hmote stavieb, ktoré sú dotknuté výstavbou veľkých stavebných komplexov, akými sú napr. vodné diela Liptovská Mara, Gabčíkovo a pod., prípadne ťažbou surovín (napr. požiadavka na transfer časti kostola v Koši).

K § 39:

Predpokladá sa, že náklady spojené s výskumom a záchranou nálezísk, ktoré sú ohrozené stavebnou alebo inou hospodárskou činnosťou vo verejnom záujme, bude spravidla hradieť štát (napr. pri realizácii už uvedených stavebných komplexov alebo pri líniových stavbách), a to na základe rozhodnutia toho rezortného orgánu, do ktorého pôsobnosti patrí stavebník alebo organizácia, ktorej činnosť vyvolá požiadavku vykonať záchranný výskum. Financovanie však nemusí byť povinnosťou štátu v každom prípade, keďže neštátne subjekty, prípadne zahraničné, môžu mať aj viac ako štandardné podmienky na vykonanie záchranných výskumov a budú ochotné tieto výskumy hradieť, prípadne sponzorovať. Výskum na vedecké a dokumentačné účely vykonávajú najmä jednotlivé ústavy Slovenskej akadémie vied, vysoké školy. Môže však ísť aj o ďalšie právnické osoby a fyzické osoby, nadácie a občianske združenia, ktoré preukážu odôvodnenú požiadavku na vykonanie výskumu z vedeckých a dokumentačných dôvodov príslušnými odborníkmi podľa podmienok daných zákonom. V týchto prípadoch si získava a plánuje prostriedky ten subjekt, ktorý vedecký výskum bude vykonávať.

K § 40:

Podmienky vykonávania výskumov vychádzajú z doterajších poznatkov vrátane zahraničných skúseností a v súlade s príslušnými medzinárodnými dohovormi najmä progresívnymi a nedeštruktívnymi metódami. Zároveň sa ustanovuje povinnosť vykonať opatrenia v záujme záchrany odkrytého nález, resp. sa zakazuje výskum vykonať v prípade, ak sa nebudú do dôsledkov riešiť opatrenia na zamedzenie nepriaznivých následkov výskumov alebo na ochranu nálezov.

K § 41:

Spresňujú sa podmienky ochrany nálezov a ponechávajú sa v pôsobnosti stavebného zákona nálezy nájdené v súvislosti s prípravou a vykonávaním stavieb. Dôsledne sa stanovuje, že všetky archeologické nálezy sú majetkom štátu. Nálezné zostáva v rozsahu doterajšieho zákona, upravuje sa určovanie jeho výšky na základe znaleckého posudku.

K § 42:

Vychádza sa z doterajších poznatkov a skúseností evidovať aj predpokladané a neodkryté archeologické nálezy a evidencia sa sprístupňuje najmä stavebným úradom za účelom preventívnej ochrany v procese stavebnej činnosti podliehajúcej režimu podľa ustanovení stavebného poriadku. Príslušný stupeň utajenia údajov je odôvodnený rastúcim záujmom laikov a amatérskych

výskumníkov hľadať v teréne hodnotné historické predmety určené často vopred dohodnutým záujemcom, prevažne zberateľom a priekupníkom so starožitnosťami, s vysokými predpokladmi ich vývozu do zahraničia.

K § 43 a 44:

Upravujú sa priestupky a iné správne delikty na úseku ochrany pamiatkového fondu. Ak je následkom protiprávneho konania zničenie, poškodenie alebo strata kultúrnej pamiatky a naplnia sa ustanovenia trestného zákona. Ako opatrenia za iné správne delikty, ktoré nevykazujú znaky trestného činu, sa navrhuje uložiť právnickým osobám a fyzickým osobám, ktoré sú podnikateľmi pokutu. Ak sa protiprávneho konania dopustí iná fyzická osoba, než podnikateľ, konanie sa definuje ako priestupok.

Oproti doterajšiemu zákonu sa výrazne zvyšujú pokuty, ktoré presnejšie vyjadrujú mieru poškodenia verejného záujmu na ochrane kultúrnych pamiatok a pamiatkových území. Pokuty sa nediferencujú podľa vlastníctva (právnická osoba alebo fyzická osoba) z dôvodu rovnosti vlastníctva a rovnosti povinností uložených podľa zákona. Navrhnuté rozpätie umožňuje diferencovať výšku pokuty s prihliadnutím na závažnosť protiprávneho konania, mieru poškodenia kultúrnej pamiatky alebo pamiatkového územia a možnosť vrátiť vec do pôvodného stavu. Možnosť zvýšiť pokutu až na dvojnásobok pre kultúrne pamiatky a pamiatkové územia zapísané do Zoznamu svetového kultúrneho a prírodného dedičstva podčiarkuje osobitný prístup k ich ochrane a umožní preventívne pôsobiť pri spolupráci vlastníkov s orgánmi ochrany pamiatkového fondu.

K § 45 až 47:

V ustanoveniach sa navrhuje kultúrne pamiatky a pamiatkové územia doteraz chránené podľa predchádzajúcich zákonov chrániť ako pamiatkový fond podľa tohto návrhu zákona. Vyhlásené národné kultúrne pamiatky sa budú chrániť ako kultúrne pamiatky. Štatút národnej kultúrnej pamiatky sa s ohľadom na tradície a dokumentovanie tohoto javu zachová iba ako údaj v príslušnom registri ústredného zoznamu. Z uvedeného dôvodu sa nezrušia ani všeobecne záväzné právne predpisy, ktorými boli vyhlásené alebo zrušené niektoré národné kultúrne pamiatky.

K § 48:

Väzba zákona na transformáciu verejnej správy podmieňuje jeho účinnosť najskôr 1. januára 2002, okrem ustanovenia týkajúceho sa prípravy fyzických osôb s osobitnou odbornou spôsobilosťou, prijatím zákona podmienka získania osobitnej odbornej spôsobilosti na základe príslušného vzdelania, praxe, dosiahnutých výsledkov a bezúhonnosti, ktorá sa overuje vydaním osvedčenia na základ úspešného vykonania skúšky pred komisiou. Keďže proces prípravy, overovania spôsobilosti a udeľovania osvedčení bude možné realizovať až po nadobudnutí účinnosti zákona, a to iba postupne, dva roky sú nevyhnutným preklenujúcim obdobím na získanie osobitnej odbornej spôsobilosti dostatočným počtom žiadateľov tak, aby vykonávanie pamiatkových výskumov z kapacitných dôvodov nebolo ohrozené.

Bratislava, 15. augusta 2001

predseda vlády Slovenskej republiky Mikuláš Dzurinda

minister kultúry Slovenskej republiky Milan Kňažko

